

Vi lever med normer under hela livet. Normer är en förutsättning för att vi människor ska fungera tillsammans. Samtidigt finns det många normer som begränsar oss och speglar ojämlika förhållanden i samhället. För att kunna diskutera normer behövs en gemensam förståelse för vad normer är och hur normer fungerar.

Mål: Att utifrån konkreta exempel få en grundläggande förståelse för begreppet norm.

Instruktion:

Del 1: Läs upp de oavslutade meningarna nedan och låt barnen/eleverna avsluta en mening var. Illustrera med exemplet och understryk att det inte finns några rätt eller fel.

Oavslutade meningar:

ex. När jag säger Hej svarar ni...

Oavslutade meningar:

Exempel: När jag säger Hej svarar ni...

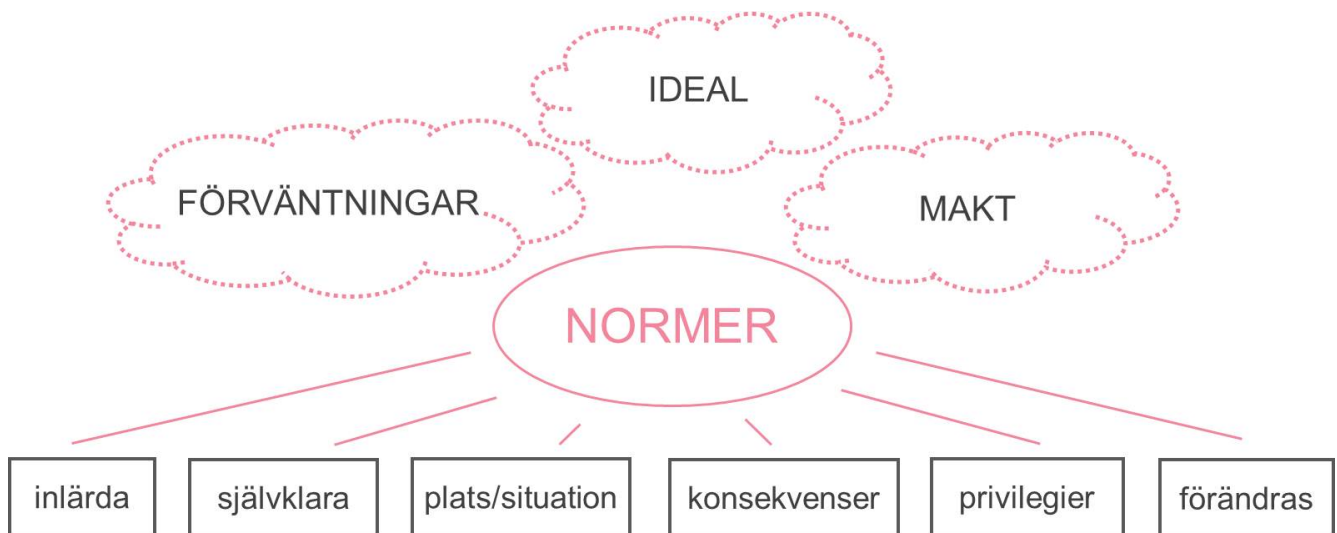
1. När du äter använder du...
2. När du kommer hem till någon tar du av dig...
3. När du sitter vid ett bord har du för det mesta fötterna på...
4. När någon fyller år ger många ...
5. Om en person klär av sig naken på bussen blir de flesta...
6. De flesta omklädningsrum är uppdelade mellan tjejer och ...
7. När någon säger tack svarar du...
8. Om någon skrattar på en begravning blir de flesta...
9. I filmer är det ofta en kille som pussar en...

10. Om du vill säga något på lektionen måste du...

Del 2: Förklara att meningarna är exempel på normer. Skriv ordet normer på tavlan och låt gruppen associera fritt kring vad ordet betyder. Förklara sedan att normer kan liknas med osynliga regler. Dessa uppfattas ofta som självklara och handlar om hur vi förväntas bete oss. Skriv ordet förväntningar och prata tillsammans om vad ordet betyder. Elever förväntas exempelvis att göra sina läxor, komma i tid till skolan och lyssna på läraren. Att ha med sig en present när någon fyller år kan också kopplas till förväntningar. Vilka förväntningar kan barnen/eleverna komma på?

Normer är även kopplade till ideal och makt. Ställ gärna öppna frågor som berör detta. Exempel: många elever har tagit upp att det börjar bli vanligare att killar sminkar sig, men ser förväntningarna likadana ut för killar och tjejer? Hur uppfattas killar respektive tjejer som väljer att sminka sig eller inte sminka sig?

Del 3: Modellen ovan är främst till för dig som lärare och är bra att utgå från när olika kännetecken för normer diskuteras. Du kan också välja att rita upp delar av modellen för eleverna under samtalet. Använd gärna de oavslutade meningarna för att exemplifiera varje kännetecken. Låt det bli ett samtal mellan dig och eleverna.

Förslag på meningar du kan referera varje kännetecken i normmodellen till:

Inlärd

Normer är något vi lär oss.

Vet små barn att de ska säga varsågod när någon säger tack till dem? Hur lär de sig? Vem lär dem?

Självklara

Normer är självklara.

När någon säger Hej svarar du Hej/Tjena/Hallojsan utan att du behöver fundera på vad du ska säga.

Plats/situation

Normer beror på plats och situation.

Hur gör du om du vill säga något under lektionstid? Hur gör du om du vill säga något under rasten eller hemma?

Använder du alltid bestick när du äter? Finns det maträtter som du oftast äter med händerna?

Konsekvenser

Att bryta normer innebär ofta konsekvenser.

Vad kan hända om du inte tar av dig skorna när du kommer hem till någon?

Normer styr vad som anses normalt. När människor gör, är eller ser ut på andra sätt än det som förväntas kan det väcka reaktioner. Hur känns det när man måste förklara eller försvara sig?

Privilegier

Normer ger vissa grupper i samhället privilegier och fördelar.

När någon fyller år förväntas gästerna ha med sig presenter till kalaset. Har alla samma möjligheter att köpa födelsedagspresenter?

I filmer är det oftast en kille och en tjej som är kära i varandra, men i verkligheten ser kärleksförhållanden ut på många fler sätt. Kan det kännas orättvist att det på film oftast är vissa personer som sammankopplas med kärlek?

Förändras

Normer beror på tid och förändras ständigt.

På 1950-talet började rosa ses som en kvinnlig färg. Innan dess ansågs blått vara en färg för flickor.

På vissa platser har omklädningsrum som är till för alla införts som ett alternativ till den ofta förekommande uppdelningen mellan tjejer och killar.

Det är vi människor som skapar normer och även vi som kan förändra dem. Vissa normer ändras snabbt medan förändring av andra normer kan kräva att många människor gör motstånd, protesterar och medvetet gör tvärtemot vad normen säger under lång tid.

Fortsätt diskutera:

- Hur lär vi oss normer och av vem?
- Att vara snäll innebär ofta att lyda regler, men är alla regler bra?
- Hur kan vi förändra normer?
- På vilket sätt kan det vara svårt att förändra normer?

Övningen är anpassad för en yngre målgrupp av Paulina Öquist Haugen & Hanna Ahnqvist från Kulturvetarprogrammet på Stockholms universitet under deras praktikperiod på [Mångkulturellt centrum](#) och Lås Upp HT16/VT17. Samma övning för äldre elever hittar du [här](#).